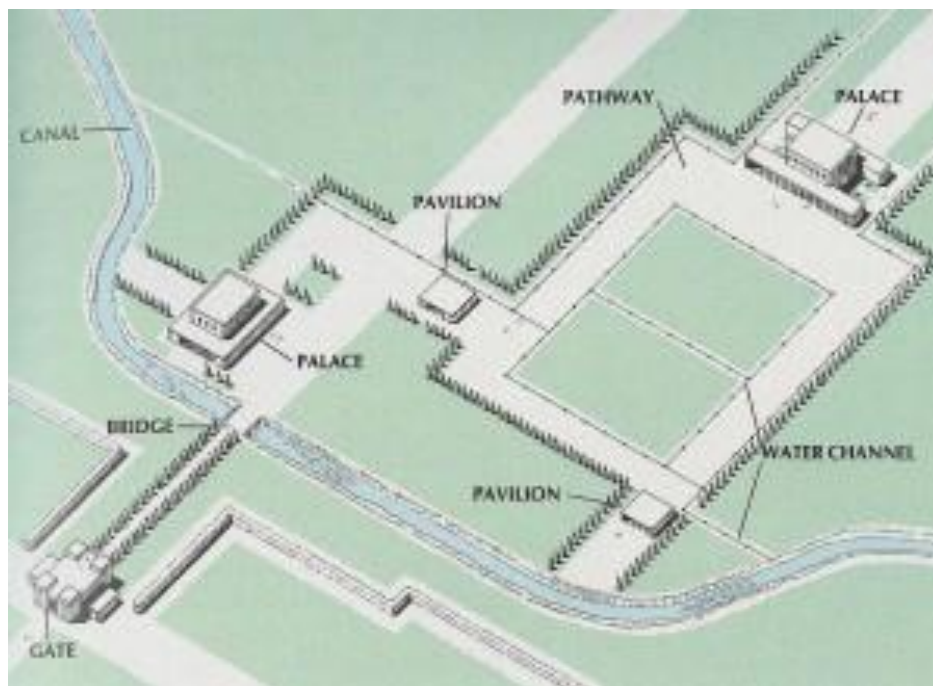

پاسارگاد: باغ های ایرانی

نگارش: [دکتر کاوه فرخ](#) / ترجمه: [حسام الدین شافعیان](#)

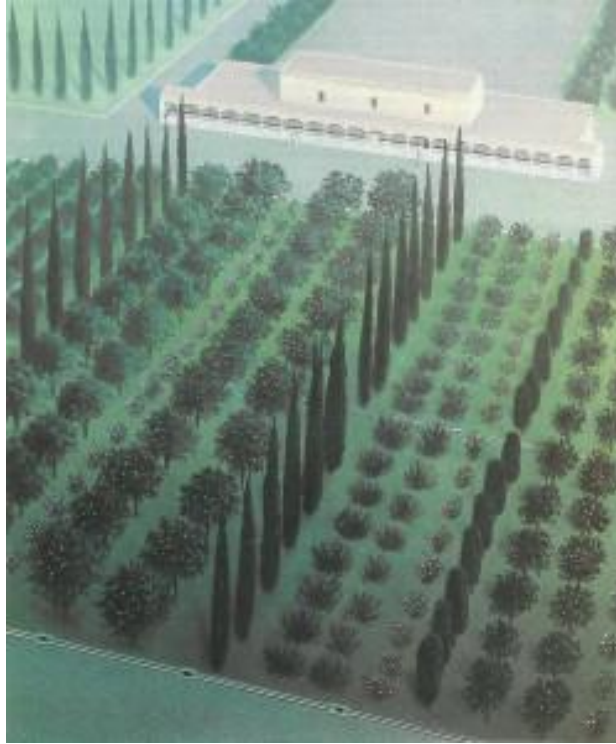
پاسارگاد مرکز شاهنشاهی کوروش بزرگ بود و در اینجا بود که باغ های ایرانی پا گرفتند. باغ های ایرانی در اساس پروژه ای هخامنشی بودند که سپس با کمک مفهوم بابلی-آشوری باغ بازبینی شده و گسترش یافتند. نتیجه نهایی این گسترش پردیس یا باغ ایرانی بود. عبارت پردیس ریشه ایرانی دارد و اصلا به محوطه های شکار پادشاهان ماد اطلاق می شد.

باغ های ایرانی پاسارگاد برپایه یک سری اصول ریاضی و هندسی طراحی شدند. ۹۰۰ متر کانال برکنده از سنگ آهک ساخته شد تا آب را به سرتاسر باغ برساند. این یک سیستم آبیاری پیچیده بود که کانال های آبی سنگی و خندق هایی باز در آن در نظر گرفته شده بود تا حوضچه های کوچکی که در هر ۱۵ متر باغ تعبیه شده بودند را سیراب کند.

یک نمای کلی از پاسارگاد در زمان کوروش. به آبریزها و کانال های آب توجه نمایید. آن دو ناحیه مستطیلی باغ هستند.

خود باغ با میوه ها و درختان سرو و گل هایی چون گل سرخ، زنبق، یاس و علف آراسته بود. آریان باغ را به صورت "بیشه ای از همه انواع درخت ... با برکه هایی که دربرگیرنده یک محوطه بزرگ از چمن سبز بود" توصیف می کند (Arrian, Expedition of Alexander, VI, 29).

نمایی بازسازی شده از فراز یک باغ ایرانی در پاسارگاد. به کانال های آب دور تا دور باغ ایرانی توجه نمایید (همچنین برنامه [History Channel](#) در همین رابطه را ببینید).

مجموعه پاسارگاد در واقع محل هم آرای و همزیستی فنون مهندسی عمران ایران (ماد و پارسی)، آسیای صغیر (مثلا ایونی ها) و میانرودانی بود. این مجموعه سرآغاز پروژه های دیگری از جمله شهر-کاخ پرسپولیس و سایر اماکن هخامنشی چون کاخی که به تازگی در تنگه بلاغی کشف شد بود.

به طور قطع باغ ایرانی در دوران ایران پس از اسلام به حیات خود ادامه داد. طراحی عمارت کلاه فرنگی شاه عباس بزرگ (سلطنت: ۱۶۲۹-۱۵۸۸ میلادی) پادشاه دودمان صفوی (۱۷۳۶-۱۵۰۳ میلادی) بر اساس همین باغ است.

میدان نقش جهان در اصفهان از دوران صفوی

شهر های کوچک و روستاهای زیادی در ایران امروزی وجود دارند که باغ هایی در خود دارند که از باغ های دوران هخامنشیان الهام گرفته اند.

باغی در تهران سال ۱۹۷۱

باغ های کوروش تاثیر عمیقی در خارج از مرزهای ایران و به ویژه در اروپا داشتند. یونانیان پس از لشکرکشی اسکندر کبیر به ایران و احتمالاً دوران سلوکیان از باغ های ایرانی اقتباس کردند. کلمه پارسی "پردیس" به فرهنگ لغات رومیان وارد شد و از آنجا به سایر زبان های اروپایی راه یافت. یونانیان، رومیان و تمدن های اروپایی پس از آن ها پارک ها و باغ هایی با الگوی باغ ایرانی ساختند. باغ های خیره کننده ورسای در فرانسه ، باغ های عجیب کاخ بلودر اتریش و باغ های بوتچارت ویکتوریای کانادا ممکن است هرگز وجود نمی داشتند اگر باغ های کوروش در پاسارگاد نبودند. حتی کتاب مقدس یهودیان نیز کلمه "پارادایز" (بهشت) را از واژه پارسی "پردیس" اقتباس کرده است.

باغ های کاخ ورسای در فرانسه

تاثیر باغ های ایرانی در شرق دور به ویژه چین و ژاپن مشهود است که احتمالاً به لطف مهاجرت پناهندگان ساسانی به چین پس از سقوط شاهنشاهی ساسانیان در دهه ۶۵۰ بود، هرچند تاثیر باغ های پیشین چینی را نمی توان نادیده گرفت.

باغ چینی متلاثر از باغ ایرانی است

مهمترین نمونه تاثیر باغ های ایرانی در شبه قاره هند را در کاخ تاج محل که در دوران گورکانیان مغول (۱۷۰۷-۱۵۲۶) ساخته شد می توان یافت.

بنای تاج محل در ۱۶۴۸ به پایان رسید و میراث جهانی یونسکو است. معمار تاج محل شخصی به نام "استاد عیسی افندی" از شیراز بود. بنا ها هم ایرانیانی بودند که از سوی پادشاه مغولی شاه جهان و متعاقب درخواست استاد عیسی افندی به محل آورده شدند. سنگ مرمر تاج محل از اصفهان وارد شده بود. خوشنویس هم شخصی به نام "عبدالحق" بود که در سال ۱۶۰۹ از شیراز به هند آمده بود. شاه جهان به خاطر مهارت خیره کننده او به وی لقب "امانت خان" اعطا کرد. یکی دیگر از تاثیرات ایرانی قابل توجه در طراحی باغ ها و فواره های محلی دیده می شد. بسیاری از گیاهان باغ های تاج محل مستقیماً از ایران وارد شده بودند. عبارت "تاج محل" خود عبارتی پارسی است.

باغ های ایرانی به عنوان میراث جهانی یونسکو

به گزارش [خبرگزاری](#) ها پرونده ی ۹ باغ ایرانی که به صورت یک مجموعه ی واحد برای ثبت در فهرست میراث جهانی یونسکو سال گذشته (۲۰۱۰/۱۳۸۹) به یونسکو ارسال شده بود، پس از بازبینی و مطالعه ، در سی و پنجمین نشست کمیته ی میراث جهانی در پاریس به اتفاق اکثریت آرا و بدون مخالف مورد تایید قرار گرفت و به این ترتیب باغ باستانی پاسارگاد فارس، باغ ارم شیراز،

باغ چهل ستون اصفهان، باغ فین کاشان، باغ اکبریہ ی بیرجند خراسان جنوبی، باغ عباس آباد بهشهر مازندران، باغ دولت آباد یزد، باغ پهلوان پور مهریز و باغ شاهزاده ماهان کرمان به عنوان یک اثر واحد تحت عنوان "باغهای ایرانی" در فهرست میراث جهانی سازمان یونسکو به ثبت رسیدند.

[ویدئوی بازسازی هنر و معماری دوران صفوی \(۱۷۲۲-۱۵۰۱\). تاکید بر باغ های ایرانی صفویان در فیلم شایان توجه است.](#)

گذر زمان باغ ایرانی را نه تنها از پای در نیاورد بلکه آن را جاودان ساخت.

برای مطالعه بیشتر

Chahin, M. (1975). Ararat the ancient kingdom of Armenia. History Today, XXV (6), pp. 418-427.

Farrokh, K. (2007). Shadows in the Desert: Ancient Persia at War. Oxford: Osprey Publishing.

Frye, R.N. (1984). The History of Ancient Iran. Munich, Germany: C.H. Becksche Verlagsbuchhandlung.

Arberry, A.J. (Ed.) (1953). The Legacy of Persia, Oxford: Clarendon Press.

Stronach, D. (1985). Pasargardae. In I., Gershevitch (Ed.), Cambridge History of Iran: Vol.2 The Median and Achaemenean Periods, Great Britain, Cambridge University Press, pp. 838-855.